

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of change) มองเป้าหมายระยะยาวสู่สิ่งที่ต้องทำในตอนนี้

Highlight

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มีเป้าหมายทำให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาในสังคมไทยมากขึ้น ซึ่งการประเมินถือเป็นกลไกสำคัญเพื่อพัฒนาองค์กรให้ไปถึงเป้าหมายจึงมีการประเมินเชิงพัฒนา (Developmental Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินรูปแบบใหม่ที่มีความยืดหยุ่น เหมาะกับการทำงานเชิงสังคมที่มีความซับซ้อนและเป็นพลวัตที่ไม่หยุดนิ่ง โดยมี HITAP ร่วมทำการศึกษาระเมิน
- ในการประเมินเชิงพัฒนานี้คณะวิจัยเลือกใช้เครื่องมือทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of change) เพื่อช่วยให้ทั้งองค์กรรวมถึงภาคีเครือข่ายมองเห็นเป้าหมายร่วมกันได้ชัดเจน สามารถวางแผนโดยมองเป้าหมายเป็นหลักได้อย่างละเอียดรอบด้าน

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงคืออะไร

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง หรือชื่อภาษาอังกฤษ Theory of change - TOC เครื่องมือในการพัฒนาแผนการเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตั้งใจไว้ ผ่านการคิดย้อนกลับ โดยเริ่มจากเป้าหมายระยะยาวที่คาดหวังไปสู่สิ่งที่ต้องทำก่อนหน้า และมองย้อนกลับมาทีละขั้นตอน โดยนำเสนอในรูปแบบของแผนภาพ (diagram) เพื่อให้เข้าใจภาพรวมได้อย่างรวดเร็ว และวางแผนได้อย่างละเอียด ทั้งยังรวมเอาบริบทของสิ่งที่กำลังดำเนินการอยู่เข้ามาได้ด้วย หัวใจหลักของ TOC คือ เมื่อเราเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานให้ตรงกับสิ่งที่เราวางแผน ณ ปัจจุบัน การดำเนินงานจะนำเราไปสู่เป้าหมายทีละขั้นตอนตามแผนภาพที่วางไว้

ทำไมถึงเลือกใช้ TOC

TOC ไม่ใช่เพียงเครื่องมือวางแผนกลยุทธ์แต่เป็นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรตลอดจนผู้บริหารเพื่อให้เกิดความเข้าใจภาพรวมของการดำเนินงาน ความเชื่อมโยงของแต่ละกิจกรรมหรือโครงการ ในการศึกษาครั้งนี้ ผลจากการประเมินความพร้อมพบว่า บุคลากร กสศ. มีมุมมองต่อเป้าหมายหลักร่วมกันไม่ชัดเจน ทีมประเมินจึงเห็นว่า TOC จะเข้ามามีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้าใจที่สอดคล้องกันทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้

ขั้นตอนการจัดทำ TOC

ทุกขั้นตอนควรคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเสมอ

Pathway of Change

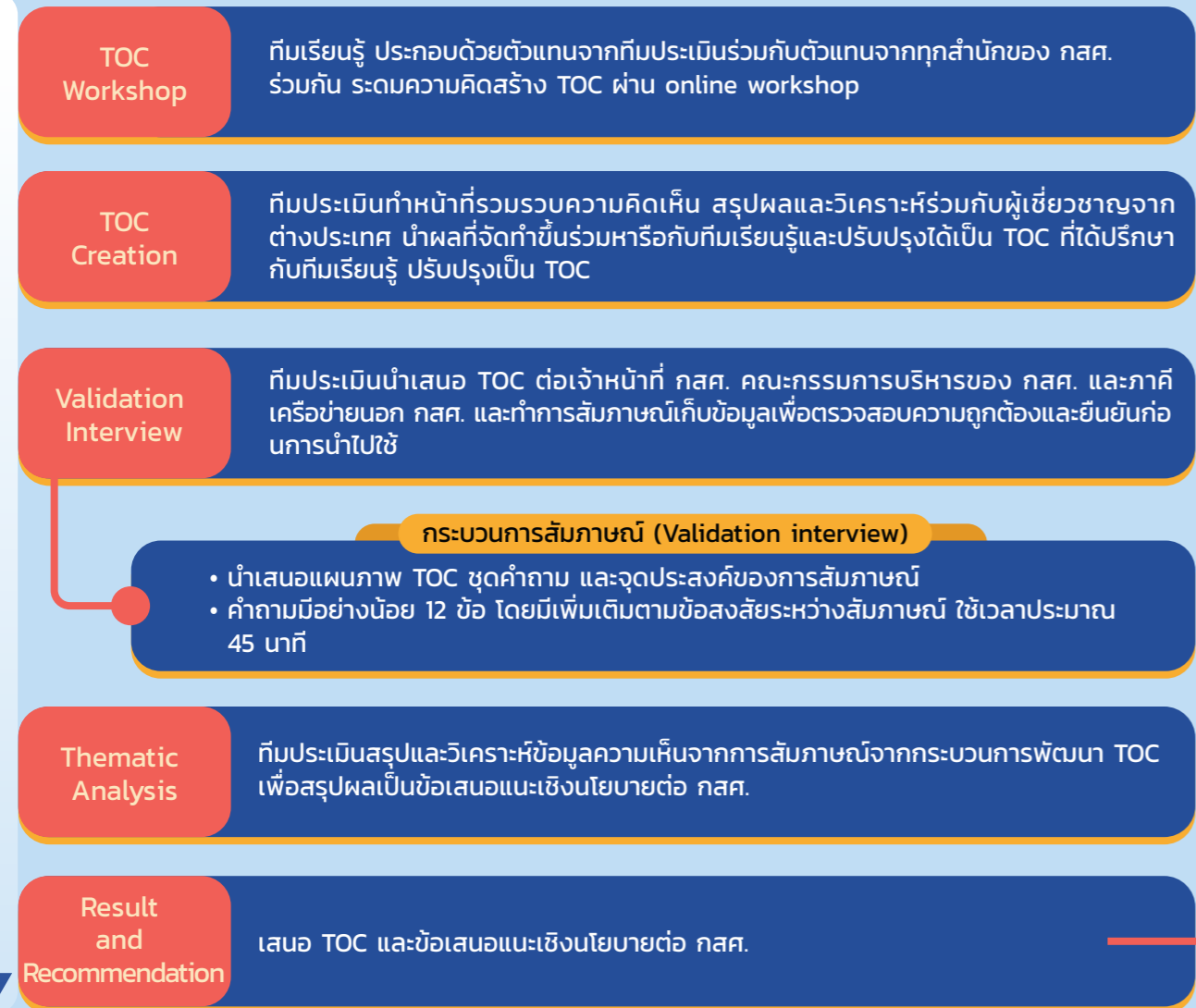
Input → Output → Outcome → Impact

ขั้นตอนการสร้าง TOC แบบคิดย้อนกลับโดยเริ่มจากเป้าหมาย

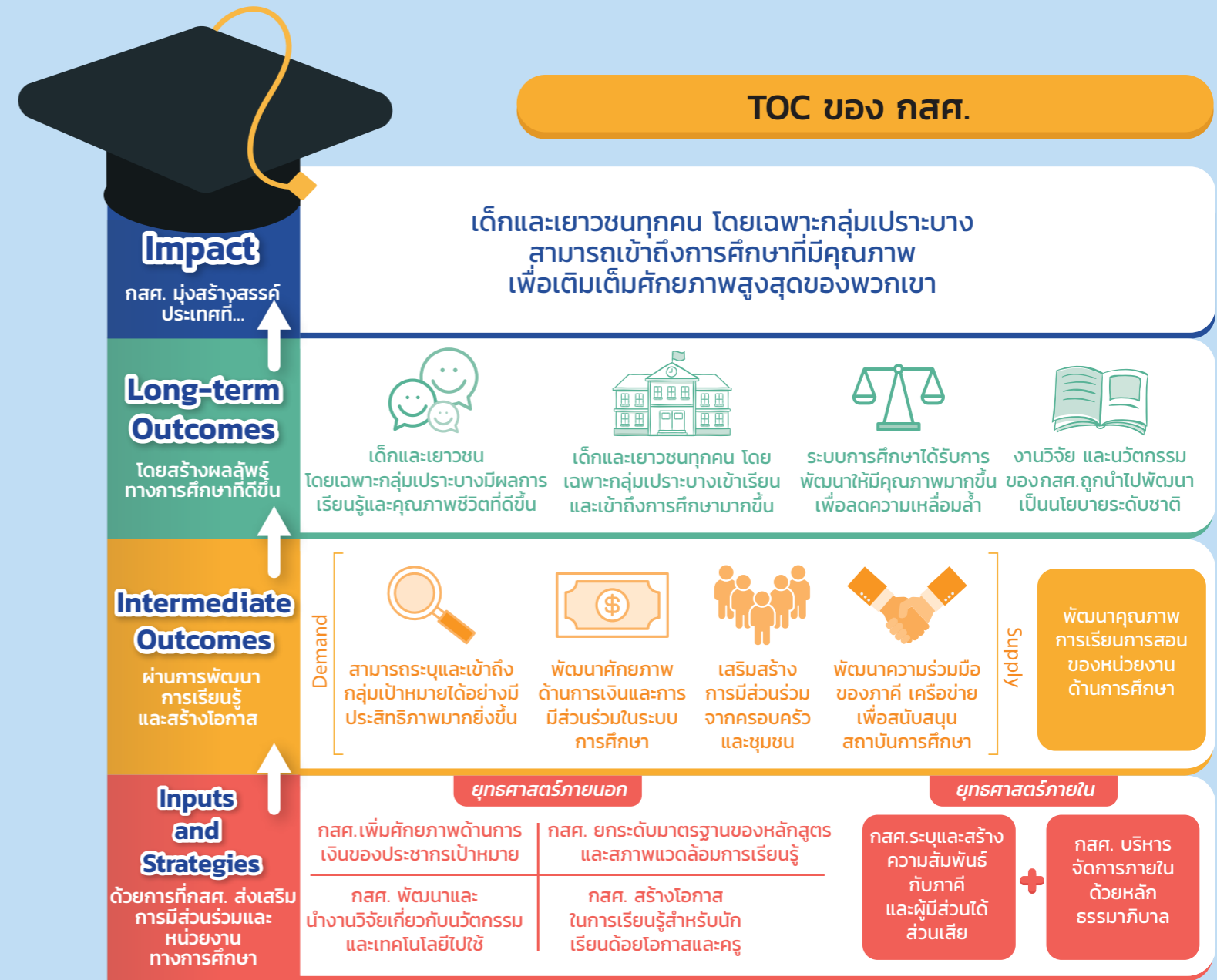

“ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง” ฉบับสมบูรณ์ ต้องผ่านขั้นตอนอะไรบ้าง ?

TOC ถือเป็นแผนภาพรวมสำหรับองค์กร การพัฒนาให้ครบถ้วนสมบูรณ์ จึงต้องมีการวางแผน รวบรวมข้อมูลและหลักฐานจึงมีกระบวนการมากมายเกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมสูงสุดจากทั้งคนทำงานรวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนดังนี้

TOC ของ กสศ.

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนา ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง

- เป้าหมายสูงสุด (Ultimate Goal) ของ กสศ. คือ สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (System-level Change) ระบบและศึกษากลุ่มเป้าหมายเพื่อการสื่อสารที่ชัดเจนและเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องต่อบทบาทของ กสศ.
- ควรมุ่งเน้นให้เกิดความต่อเนื่องของการดำเนินการและมีความสอดคล้องในทุกระดับ โดยเฉพาะโครงการที่เน้น “การมีส่วนร่วม” ของกลุ่มเป้าหมาย การจัดสรรทรัพยากรด้านการเงินและทรัพยากรบุคคลเพื่อให้เกิดกระบวนการนำโครงการนำร่องและงานวิจัยที่ใช้ในระดับประเทศ
- การดำเนินงานของ กสศ. ควรมุ่งเน้นให้เกิดความเชื่อมโยงของการเข้าถึง (Access) การมีส่วนร่วม (Participation) และคุณภาพ (Quality) ภายในระบบการศึกษา เน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนรวมเอาเครือข่ายและพันธมิตรเข้าเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักอีกกลุ่มหนึ่ง

- ข้อสังเกตและเสี่ยงสะท้อนจากการพัฒนา ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง**
- ระหว่างการจัด TOC Workshop การนัดหมายประชุมและการลงพื้นที่เป็นไปด้วยยากเนื่องจากสถานการณ์การระบาดของโควิด-19
 - สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นอุปสรรคต่อขั้นตอนการนัดหมายการประชุม การจัด TOC Workshop และการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล
- เพื่อเอาชนะอุปสรรคและความท้าทายดังกล่าว ทีมวิจัยได้มีกรดำเนินการ ดังนี้**
- มีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจและแนะนำกรอบแนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงแก่เจ้าหน้าที่ กสศ. ก่อนการจัด Workshop ผ่านกระบวนการแบบมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนข้อมูล
 - มีการนัดหมายเพื่อประชุม รายงานความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง
 - มีการทบทวนวรรณกรรมเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับ TOC และการนำไปใช้ในบริบทของระบบการศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับ กสศ.

- 1) ผู้บริหาร กสศ. ควรพิจารณาใช้ TOC ในการบริหารจัดการ การวางแผนภาพรวม รวมไปถึงการดำเนินงาน ปฏิบัติการ ติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดทิศทางที่ชัดเจนในการดำเนินการและการวัดผลกระทบจากการดำเนินงาน และกิจกรรม ของ กสศ.
- 2) กสศ. ควรพิจารณาปรับ TOC ตามผลการวิเคราะห์จากทีมประเมินให้เข้ากับบริบทและการวางแผนขององค์กรในอนาคต
- 3) กสศ. ควรพิจารณาปฏิบัติตามข้อเสนอแนะจากกระบวนการพัฒนา TOC โดยการใช้ตัวชี้วัดมาตรฐานวัดส่วนผลกระทบ (Impact Scale)
- 4) กสศ. ควรพิจารณาใช้กระบวนการ Delphi Technique ในการสร้างชุดตัวชี้วัด เพื่อให้แน่ใจว่าตัวชี้วัดจัดทำด้วย ฉันทามติและอาศัยการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

เกี่ยวกับการศึกษา

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานทุก 3 ปี เพื่อบรรลุเป้าหมายของ องค์กร โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ (HITAP) ร่วมทำการศึกษาระเมินเชิงพัฒนา (Developmental Evaluation) โดยหนึ่งในเครื่องมือที่ใช้ทำการศึกษาคือ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง มีการเก็บข้อมูลผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ ร่วมกับตัวแทนจาก กสศ. และการประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ องค์กรเครือข่ายที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษา รวมถึงคณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาและนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปผลนำเสนอต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อ มองเห็นเป้าหมายร่วมกัน

สแกน QR code เพื่อติดตามงานวิจัย

เอกสารฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การประเมินเชิงพัฒนาเพื่อการพัฒนานวัตกรรมและการสำรวจ ข้อมูลเชิงสะท้อนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) หรือ Developmental Evaluation for the Innovation Development and Stakeholder Reflection of the Equitable Education Fund โดย ผศ. ดร.วรรณฤดี อิศรานุวัฒน์ชัย, ดร. นพ.ยศ ตีระวัฒนานนท์, Ms. Saudamini Dabak, Ms. Alia Luz น.ส.กานต์ชนก ศิริสอน, น.ส. แพรวาท กุลรัตน์นาม, ญญ.เบญจจิรินทร์ สันตติวงศ์ไชย และนายอธิเจต มงคลโสฬศ

ผู้เขียน

อธิเจต มงคลโสฬศ, กานต์ชนก ศิริสอน, แพรวาท กุลรัตน์นาม
โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ

HITAP เป็นองค์กรวิจัยภายใต้สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ศึกษาผลกระทบทั้งบวกและลบจากการใช้เทคโนโลยี หรือนโยบายด้านสุขภาพ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจด้าน นโยบายของภาครัฐ เช่น คณะอนุกรรมการพัฒนาบัญญัติ ยาหลักแห่งชาติ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เป็นต้น รวมถึงทำการประเมินเพื่อพัฒนาองคาพยพต่าง ๆ ในองค์กรภาครัฐ

หน่วยงานที่สนใจรับ Policy brief ฉบับพิมพ์
สมัครได้ที่ comm@hitap.net
โดยระบุชื่อ-ที่อยู่ เพื่อจัดส่ง

ท่านที่สนใจรับ Policy brief ฉบับ PDF
สมัครได้ที่ comm@hitap.net
โดยระบุชื่อ-อีเมล เพื่อจัดส่ง
หรือดาวน์โหลด Policy brief ฉบับอื่น ๆ ได้ที่
<https://www.hitap.net/resources/downloads>

ติดต่อ:

โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ (HITAP)
อาคาร 6 ชั้น 6 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์: 0-2591-8161, 0-2590-4375

โทรสาร: 0-2590-4363

อีเมล: comm@hitap.net

เว็บไซต์: www.hitap.net

งานนี้ได้รับอนุญาตภายใต้
ครีเอทีฟคอมมอนส์ แสดงที่มา
ไม่ใช่เพื่อการค้า ไม่ดัดแปลง

HITAPTHAILAND

HITAP_THAI

HITAP_THAI

HITAP.NET

Health Intervention and Technology Assessment Program